

H Í R E K

1960. április 7-én Széchenyi István halálának 100. évfordulója alkalmából a Magyar Tudományos Akadémia ünnepi ülést rendezett. Az ünnepi ülés elnökségében helyet foglalt *Szerényi Sándor*, az MSZMP Központi Bizottságának tagja, a KB tudományos és kulturális osztályának helyettes vezetője, *Rusznayk István*, az MTA elnöke, *Ligeti Lajos*, *Novobátsky Károly*, az MTA alelnökei, *Erdei Ferenc*, az MTA főtitkára, *Bognár Géza*, *Jánossy Lajos* és *Szigeti György*, az MTA titkárai. Résztvettek az ülésen társadalmi és kulturális életünk, valamint a budapesti diplomáciai kar képviselői.

Rusznayk István elnöki megnyitójában rámutatott arra: „Méltó és kegyeletes feladat, hogy az az intézmény emlékezzék meg elsőnek Széchenyiről, amely létrejöttét neki köszönheti.” Hangoztatta, hogy „a marxista történettudománynak a 100 éves évforduló alkalmat szolgáltat arra, hogy világosan meghatározza helyét népünk történetében”. Ennek alapján mi azt a Széchenyit, s benne azt tiszteljük, „amivel a magyar feudalizmus forradalmi úton való megdöntéséhez hozzájárult”.

Ezt követően *Ortutay Gyula* akadémikus „Az élő Széchenyi” címmel tartotta meg előadását. Feladatának — mint mondotta — azt tekintette, hogy Széchenyi nagyságát és tragikumát, azokat a mozzanatokot mutassa be, amelyek élővé teszik, hozzánk kapcsolják. Attekintve a kortársak, majd az utókor Széchenyi-portréit, ismertette Széchenyi pályájának, politikai állásfoglalásainak egyes etapjait. Ezzel kapcsolatban Toldy nyomán megállapította, hogy „a reform és a forradalom határvonala ingott meg Széchenyi, nem tudta követni nemzetét, nem tudta megérteni Kossuth igazát”. Hosszasan időzött a döblingi esztendőknél, az azok problémáinál. „Széchenyi politikai nagyságát, szerintünk — mondotta összefoglalóan — mindennél inkább az bizonyítja, hogy a

döblingi magány nemcsak politikai menedék, betegségének gyógyítása, hanem önmaga politikai nézeteinek, a magyar szabadságharcnak, forradalomnak is hatalmas kritikai vizsgálata. S ez a vizsgálat nem az aulikus főúri világot, hanem önmaga kételyeit, ingadozásait, nem a régebben annyira félt és tisztelt Habsburg-monarchiát igazolja, hanem Kossuth politikáját, a feltámadt nép jogos önvédelmét, s a jogait el nem nyelő nemzet forradalmát.” S így „Széchenyi nagyságát végül is abban látjuk, s halálának századik évfordulóján arra emlékezzünk — mondotta záró szavaiban —, hogy megtalálta barcoló, szenvedő nemzetét, azonosulni kívánt, azonosulni tudott véle”.

*

A Magyar Tudományos Akadémia 1960. évi, és immáron 118. nagygyűlését április 10—14-e között tartotta meg. „A nagygyűlés központi gondolata — mint azt az Akadémia elnöksége korábban megállapította — az Akadémia 10 éves tevékenységének értékelése népi demokráciánk 15 éves fejlődése keretében, a szocialista építés tudományos és ezen belül akadémiai feladatai a második ötéves terv irányelvei, a távlati tudományos kutatási terv és általában az MSZMP VII. Kongresszusa útmutatása alapján.”

A nagygyűlés ünnepélyes megnyitására és egyben együttes ülésére 1960. április 10-én, vasárnap délelőtt került sor az MTA dísztermében. A megnyitó ülésen jelen volt *Kiss Károly*, az MSZMP Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára, *Orbán László*, a Központi Bizottság tagja, a Központi Bizottság tudományos és kulturális osztályának vezetője, *Szerényi Sándor*, a Központi Bizottság tagja, a tudományos és kulturális osztály helyettes vezetője, *Rusznayk István*, az MTA elnöke, *Ligeti Lajos* és *Novobátsky*

Károly, az MTA alelnökei, *Erdei Ferenc*, az MTA főtítkára, *Bognár Géza*, *Hevesi Gyula*, *Jánossy Lajos* és *Szigeti György*, az MTA titkárai, az Akadémia elnökségének tagjai, akadémikusok, tudományos és kulturális életünk sok más kiválósága.

Rusznay István, az ülés elnöke bevezetőjében hangsúlyozta a kettős évforduló, ti. hazánk felszabadulásának 15. és az Akadémia újjászervezése 10. évfordulójának jelentőségét. Foglalkozott az újjászervezett Akadémia, valamint intézetei előtt állott újszerű tudományos és módszertani feladatokkal, végül hangsúlyozta annak a támogatásnak és bizalomnak jelentőségét, amelyben az Akadémia a párt, a kormány, valamint a dolgozó nép részéről mindvégig részesült.

Az ünnepi ülés egyetlen napirendi pontja *Nemes Dezső* akadémiai levelező tag „Népi demokráciánk tizenöt éves fejlődése” c. előadása* volt.

*

Április 11-én, a nagygyűlés második napján az Akadémia egyes osztályai tartották meg külön üléseiket. A társadalmi-történeti tudományok osztályának ülésén *Szabó Imre* akadémikus, osztálytitkár terjesztette elő a vezetőség beszámolóját. Ismertette a filozófia és a társadalomtudományok terén az idealista-reakciós felfogás leküzdéséért és a marxista filozófia és társadalomtudományok megalapozásáért folytatott küzdelmet és annak eredményeit. Ennek során kitért az egyes intézetek tevékenységére, kiemelve munkájuk pozitív és negatív oldalait. Az osztálytitkári beszámolót számos hozzászólás követte.

*

Részletes tárgyalásra került a történettudomány problematikája az április 12-i ülésen, ahol *Molnár Erik* akadémikus „A magyar történetírás tíz éve” címmel tartott összefoglaló, értékelő előadást.** Hozzászóltak az előadáshoz *Székely György*, az ELTE rektorhelyettese, *Ember Győző*, akadémiai levelezőtag, az Országos Levéltár főigazgatója, *Ságvári Agnes*, az MSZMP KB Párttörténeti Intézetének h. igazgatója, *Horváth Miklós*, a Hadtörténeti Levéltár és Múzeum helyettes vezetője és *Szabolcs Ottó*, a Művelődésügyi Minisztérium középiskolai osztályának történész

* Az előadást a Századok 1960. évi 1—3. száma közli teljes terjedelmében.

** Az előadást és a hozzászólásokat a Századok 1960. évi 1—3. száma közli.

főelőadója. Zárszót *Nemes Dezső* akadémiai l. tag, az ülés elnöke mondott.

*

Az MTA Történettudományi Intézete, az MSZMP KB Párttörténeti Intézete és a Hadtörténeti Levéltár és Múzeum 1960. április 20-án hazánk felszabadulásának 15. évfordulója tiszteletére tudományos ülést rendezett. Mód Aladár, a történettudományok doktora „Bevezetés a felszabadulás történetének elméleti forrásaiba” c. előadásához a kérdés egyes mozzanatait megvilágító következő korreferátumok csatlakoztak: *Ránki György*: A német imperializmus és Magyarország a második világháborúban; *Lackó Miklós*: Népmozgalmak és pártharcok 1946 őszén; *Ságvári Agnes*: A Magyar Kommunista Párt a dolgozó nép élén; *Szabó Bálint*: A felszabadulás utáni forradalmi átalakulás jellegéről; *Mucs Sándor*: Néphadseregünk megalakulása.

A TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET MUNKATÁRSAINAK RÉSZVÉTELE A TÁRSULATI RENDEZVÉNYEKEN

Az MTA Történettudományi Intézetének munkatársai előadások, korreferátumok és konzultációk tartásával, valamint hozzászólásaikkal élénken kivették részüket a *Magyar Történelmi Társulat 1960 első félévi rendezvényeiből*. Így az 1960. március 31-én—április 1-én megrendezett *borsodi történésznapiok* felszabadulási ülésének főelőadását „Pártharcok és tömegmozgalmak a felszabadult Magyarországon 1946 őszén” címmel az Intézet munkatársa, *Lackó Miklós* tartotta. Az előadást követő korreferátumok során *M. Somlyai Magda*, az Intézet munkatársa az 1944 őszén felszabadult országrészek nemzeti bizottságainak létrejöttét és tevékenységét ismertette. A „borsodi történésznapiok” további programjában megvitatásra került az Intézet munkatársai — *Ádám Magda*, *Juhász Gyula* és *Kerekes Lajos* — által összeállított „Magyarország és a második világháború” című kiadvány. A Juhász Gyula által tartott bevezető előadás után a vita során az Intézet munkatársai közül *Ránki György* kandidátus Horthy Miklós második világháborús szerepének bemutatásával egészítette ki a kötet anyagát. Az anketé tanulságait *Zsigmond László* kandidátus, a Történettudományi Intézet h. igazgatója foglalta össze. A borsodi történésznapiok során megrendezett bányá-

szat- és kohászat-történeti vitaulésen az Intézet képviselőjében *Paulinyi Oszkár* kandidátus elnökölt. Az Intézet munkatársai közül *Heckenaus Gusztáv* kandidátus a magyarországi vaskohászat feudális-kori írott forrásairól tartott korreferátumot.

Az 1960. május 4.—6-i *soproni országos történész-vándorgyűlés* keretében a Széchenyi-emlékülés főelőadását „Széchenyi István és a magyar polgári reformmozgalom kibontakozása” címmel *Barta István* kandidátus tartotta. Az ugyancsak Sopronban megrendezett várostörténeti ankét vita-indító referátumát *Mályusz Elemér*, a történettudományok doktora tartotta „A várostörténeti kutatás helyzete és feladatai” címmel. A vita során az Intézet munkatársai közül *Makkai László* osztályvezető és *Bartha Antal* szólaltak fel.

Az 1960. május 19.—21-én megrendezett *pécsi történésznapok* felszabadulási ülésének főelőadását „Adalékok népi demokráciánk történetéhez” címmel *Lackó Miklós* tartotta. Az Intézet munkatársai közül korreferátumot tartott *Orbán Sándor* „A földreform történeti forrásaihoz” címmel.

A Magyar Történelmi Társulat *tanári tagozatának* rendezvényein a Történettudományi Intézet munkatársai az Intézetben folyó tudományos munka legújabb eredményeiről adtak tájékoztatást a történészpedagógusoknak. 1960. március 1-én *R. Várkonyi Ágnes* kandidátus „Pozitívista történetiszemlélet a XIX. századi magyar történetírásban” címmel a budapesti történelem-szakfelügyelőknek, március 9-én *Hanák Péter* kandidátus az 1867. évi kiegyezésről a budapesti történelem-tanároknak tartott konzultációval egybekötött előadást. A szakkör-patronáló mozgalom keretében március 14-én *Varga János* kandidátus a székesfehérvári Teleki Blanka gimnázium történelem-szakkörében „Görgey és a Görgey-kérdés története” címmel adott elő. A Széchenyi-évforduló alkalmából április 13-án *Barta István* kandidátus a fővárosi történelemtanároknak „A Széchenyi-kérdésről” tartott előadást és konzultációt. Május 13-án *Kerekes Lajos* tudományos munkatárs „Magyarország külpolitikája a második világháború idején” címmel a vidéki történelem-szakfelügyelők számára tartott konzultációt.